

Številka: 00701-1/2021-UN/104 (UN04)
Datum: 29. 7. 2021

Zadeva: Pregled prejetih pripomb in predlogov na osnutek Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2021–2030 in odziv pristojnih organov

1. OBČINA KRŠKO

Str. 1: »NACIONALNI PROGRAM UKREPOV VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ROME ZA OBDOBJE 2021-2023«

Pripomba: Že pred časom smo opozarjali, da še vedno ni narejena evalvacija sedaj veljavnega NPUR, prav tako niso nikjer jasno ovrednoteni izdatki za izvajanje ukrepov ter številčno prikazani učinki. Iz sicer zelo obsežnih Poročil vlade RS o položaju romske skupnosti namreč ne moremo izluščiti relevantnih podatkov, ki bi morali biti podlaga za določanje novih ukrepov. Kot relevantne podatke ne smatramo število sestankov različnih organov in komisij, število romskih pomočnikov, svetovalnih delavcev in učiteljev DSP, niti ne število vključenih brezposelnih Romov v aktivnosti ZRSZ. Relevanten podatek je število otrok, ki redno obiskujejo programe tako predšolske vzgoje, kot program obvezne osnovne šole. Relevanten podatek je nivo doseženega znanja, število otrok, ki uspešno končajo osnovnošolsko ali srednješolsko izobraževanje, število Romov, ki se po končanju program APZ redno zaposlijo... Ne glede na ugotovite, da je glede Romov položaj v Sloveniji povsod slab, pričakujemo, da se bo naredila jasna analiza za posamezno občino oziroma vsaj regijo, ter se bodo ukrepi, skupaj s predvidenimi finančnimi vložki definirali upoštevajoč ugotovljene razlike.

Str. 12, 3. odstavek, 4. alineja: »zunanji izvajalec, izbran preko razpisa, je po prvem letu izvajanja opravil evalvacijo uresničevanja nacionalnega programa, in pripravil Letno evalvacijo uresničevanja Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021, ki je bila nadalje predmet razprav in podlaga za nadaljnje spremljanje ukrepov;«

Pripomba: Kaj pa za ostala leta?

Odziv: Aktualni NPUR 2017–2021 vključuje ukrep »Letna ocena stanja na področju socialne vključenosti pripadnikov romske skupnosti in o učinkih izvajanja ukrepov NPUR 2017–2021«. Konec maja 2018 je Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti (urad) začel postopek t. i. evidenčnega naročila za izbiro izvajalca evalvacije. Za izvajalca je bil izbran Mirovni inštitut, ki je novembra 2018 predložil svoje končno poročilo: »Letna evalvacija uresničevanja Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021«. Evalvacija je objavljena na spletni strani urada oziroma vlade. [Evalvacija NPUR 2017-2021](#).

Evalvacija in njeni zaključki so bili predstavljeni in obravnavani decembra 2018 na seji takratnega delovnega telesa vlade, Komisije Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti. Poročilo o evalvaciji je bilo poslano v obravnavo tudi na vsa pristojna ministrstva in Svetu romske skupnosti Republike Slovenije. Vsi ti organi so bili pozvani, da se opredelijo do ugotovitev in priporočil, ki jih je podala evalvacija. Njihovi odzivi so bili vključeni v Šesto poročilo Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti v Sloveniji, ki je bilo sprejeto novembra 2019 in je dostopno na spletni strani urada oziroma vlade:

[Šesto poročilo o položaju romske skupnosti v Sloveniji](#).

Urad se je nato leta 2019 kot udeleženec pridružil Javnemu razpisu za izbor raziskovalnih projektov ciljnega raziskovalnega programa v letu 2019 (CRP 2019) s temo »Ovire za dostojno življenje prebivalcev romskih naselij na območjih, opredeljenih v Okvirju EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020«. Cilji te teme so bili:

- pridobiti kvalitativni vpogled v probleme in ovire, ki prebivalcem romskih naselij onemogočajo ali otežujejo doseganje razmer za dostojno življenje in povzročajo njihovo socialno izključenost;
- raziskati dejavnike in vzroke, ki vplivajo na vključenost oziroma izključenost prebivalcev romskih naselij na področjih, ki so definirana v Okvirju EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do 2020;
- pripraviti predloge za odpravo ali ublažitev problemov in ovir, s katerimi se srečujejo prebivalci romskih naselij;
- pripraviti priporočila za pripravo strateškega okvirja in ukrepov programa ukrepov na podlagi 6. člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07) po letu 2021.

Projekt se je zaključil konec junija 2021.

Poleg zgoraj omenjenih poročil je mehanizem evalvacije oziroma spremljanja uresničevanja ukrepov vzpostavljen tudi preko samega vladnega delovnega telesa, ki je sestavljeno iz predstavnikov državnih organov, občin in Sveta romske skupnosti Republike Slovenije, ter preko letnih poročil vlade. Redno letno vrednotenje se izvaja med pripravo vladnega poročila o položaju Romov v Sloveniji. Tako vsako pristojno ministrstvo poroča o ukrepih in aktivnostih, ki se izvajajo za potrebe romske skupnosti, enako poročajo tudi občine in Svet romske skupnosti Republike Slovenije. Osnutek poročila se predloži v obravnavo Svetu romske skupnosti Republike Slovenije in vsem občinam, kjer živi romska skupnost. Pred obravnavo in sprejemom na vladi o poročilu razpravlja tudi vladno delovno telo. Vladno delovno telo tudi sicer na svojih sejah redno spremlja uresničevanje NPUR 2017–2021, ministrstva pa redno poročajo o izvajanju ukrepov v okviru svojih pristojnosti iz NPUR 2017–2021.

Nazadnje je bila poglobljena ocena izvajanja NPUR 2017–2021 izvedena v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome, in sicer v obliki večdeležniških dogodkov, na katerih je razprava potekala o obstoječih ukrepih, ugotovljeni so bili izzivi ter opredeljeni predlogi za njihovo izboljšanje. Na podlagi teh ugotovitev so bila konec leta 2019 pripravljena izhodišča za pripravo novega nacionalnega programa ukrepov za obdobje 2021–2030.

Str. 10, 2. odstavek: »Do bistvene spremembe oziroma premika v zvezi s financiranjem občin, kjer živi romska skupnost oziroma kjer so romska naselja, je prišlo s sprejemom Zakona o finančni razbremenitvi občin¹ 7. decembra 2020 v Državnem zboru. Sprejeti zakon posega v Zakon o financiranju občin (ZFO-1) in določa, da občinam z romskimi naselji pripada 3,5 % sredstev primerne porabe občine, kar znaša nekje med 5 in 6 milijonov evrov letno. S to spremembo se zaradi drugačnega postopka dodeljevanja sredstev sofinanciranja uvaja poseben 20.a člen v ZFO-1, s katerim se sofinanciranje uresničevanja pravic stalno naseljene romske skupnosti ureja posebej in drugače, kot to velja za uresničevanje pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti. Določba velja za dve skupini občin. Prvo skupno predstavlja dvajset občin, za katere je zakonodajalec leta 2002 z novelo Zakona o lokalni samoupravi (ZLS-L, Uradni list RS, št. 51/02) določil, da so dolžne zagotoviti pravico v občini naseljene romske skupnosti najmanj enega predstavnika v občinskem svetu. Gre za občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče. Ugotovljeno je bilo, da imajo te občine zaradi uresničevanja zakonskih pravic stalno naseljene romske skupnosti v povprečju nekoliko višje stroške kot občine brez romskega prebivalstva. V drugo skupino pa sodijo občine Brežice, Ivančna Gorica, Ribnica, Škocjan in Šalovci. Vse našteje občine imajo na svojem območju evidentirana romska naselja. Zaradi dejstva, da 65. člen Ustave RS določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon, je odgovornost za položaj Romov deljena med občine in državne organe. Zato

določba novega 20.a člena pomeni korektiv primerne porabe občine in ne predstavlja plačila za dejanske potrebe romske skupnosti v konkretni občini.«

Pripomba: Bistveno za razumevanje, da ne gre za »romski« denar, ampak sredstva namenjena občinam, ki se lahko porabijo tudi za namene, ki niso neposredno povezane s pravicami pripadnikov romske skupnosti, ampak se lahko namenijo tudi za pokrivanje stroškov, ki jih ta del občanov povzroča drugim.

Odziv: Besedilo v tem delu se uskladi z dikcijo iz zakona in se glasi: »Zaradi dejstva, da 65. člen Ustave RS določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon, je odgovornost za položaj Romov deljena med občine in državne organe. Zato se po določbi novega 20.a člena ZFO-1 občinam, ki imajo evidentirana romska naselja, iz državnega proračuna zagotavljajo dodatna sredstva za sofinanciranje uresničevanja ustavnih pravic stalno naseljene romske skupnosti.«

Str. 11, 1. odstavek: »Ker skladno z veljavno zakonodajo na področju varstva osebnih podatkov uradno zbiranje podatkov na podlagi narodne oziroma etnične pripadnosti ni možno, v Sloveniji podatkov o pripadnikih romske skupnosti ne zbiramo. Slovenija na tak način ne pristopa do nobene od narodnih oziroma etničnih skupin prebivalstva. Kljub temu je bilo v zadnjih desetih letih izvedenih nekaj poskusov pridobitve celovitejših podatkov o pripadnikih romske skupnosti, ki živijo v Sloveniji, in sicer preko raziskav.«

Pripomba: Dejstvo, da se za ostale ne zbira, ne sme biti razlog, da se ne zbira za Rome. Gre za malo številčno skupnost, za katero so raziskave pokazale, da živijo v bistveno slabših razmerah kot ostalo prebivalstvo, njihovo splošno zdravstveno stanje je slabše ter krajša je življenjska doba. Iz tega razloga bi morale biti strokovnim institucijam (NIJZ, CSD...) in policij markerjem omogočeno zbiranje podatkov pripadnikov te skupnosti za namene izboljšanja njihovega položaja. Predlogi o nujnosti uvedbe pravne podlage so bili že večkrat podani.

Odziv:

Sistematično zbiranje podatkov na podlagi narodne/etnične pripadnosti skladno z Ustavo RS in veljavno zakonodajo na področju varstva osebnih podatkov ni možno niti s strani pripadnikov romske skupnosti ni podprto. Spremljanje napredka je možno na različne načine. Ker je Slovenija majhna država, z majhno romsko skupnostjo, so bolj primerne kvalitativne metode spremljanja napredka, in sicer npr. preko strokovnih raziskav v okviru vsebinskih področij in pristojnih ministrstev, upoštevajoč ustavne določbe in določbe zakona, ki ureja področje varstva osebnih podatkov. Spremljanje napredka je možno tudi preko izvedenih evalvacij posameznih programov in projektov, financiranih na podlagi objavljenih javnih razpisov.

Ker je skladno z Ustavo RS in veljavno zakonodajo za zbiranje in obdelavo podatkov o narodni/etnični pripadnosti potrebna izrecna privolitev posameznika, je glede na majhnost romske skupnosti v Sloveniji in dosedanjih izkušenj v okviru popisa prebivalstva ter nekaterih raziskav možno upravičeno dvomiti o smiselnosti takšnega zbiranja, saj nikoli ne bi dovolj ljudi dalo privolitev za to, da bi vzorec dejansko bil reprezentativen, niti njihove dejanske pripadnosti ne bi bilo dopustno preverjati (svobodno opredeljevanje o narodni pripadnosti iz 61. člena Ustave) in realno ne bi kaj bistvenega moglo pomeniti z vidika ocene delovanj ali odločanj o ljudeh v raznih uradnih (zakonsko določenih) postopkih.

Glede posebnega vidika zbiranja in obdelave osebnih podatkov o narodni oziroma etnični pripadnosti za statistične ali raziskovalne ali poročevalske namene ima Republika Slovenija glede dela posebnih vrst osebnih podatkov že ustavnopravno dokaj strogo ureditev glede izražanja narodne pripadnosti – namreč v 61. členu Ustave Republike Slovenije, po katerem se narodna pripadnost izraža svobodno. Glede na navedeni člen Ustave mora biti vsak poseg v smer pridobivanja osebnega podatka o narodni pripadnosti razumno utemeljen, mora spoštovati svobodo človeka in biti v skladu s temeljnim ustavnim načelom sorazmernosti (2. člen v zvezi s tretjim odstavkom 15. člena Ustave Republike Slovenije) – spoštovan mora biti torej strogi test (v zvezi načelom) sorazmernosti, kar praktično skoraj onemogoča, da bi se ta podatek, glede katerega ustavna opredelitev še posebej poudarja njegovo »svobodno« opredeljevanje, sploh lahko zbiral in nato nadalje obdeloval. Torej zbiranja in nadaljnje obdelave (ali celo obdelave v

druge namene) osebnih podatkov o narodni pripadnosti ni možno opravičiti s potrebami statističnega poročanja ali raziskovanja (izjema so glede na posebne varovalke lahko popisi prebivalstva – npr. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v Republiki Sloveniji leta 2002), ali poročanja organom mednarodnih organizacij s področja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, če ni ustavnopravno opravičen (utemeljen) že primarni namen za zbiranje podatka o narodni in etnični pripadnosti za potrebe določenega postopka ali odločanja (npr. izjemoma prisilci za mednarodno zaščito – preganjanje zaradi narodne pripadnosti – na podlagi druge ustavne vrednote – npr. 48. člen Ustave Republike Slovenije). Prav tako, če se odmisli prej navedeni primarni namen zbiranja (za potrebe postopka oziroma odločanja), bi bilo pa zbiranje in obdelava podatkov o pripadnosti na podlagi izrecne privolitve načeloma nesmiselno, saj nikoli ne bi dovolj ljudi dalo privolitve za to, da bi vzorec dejansko bil reprezentativen, niti njihove dejanske pripadnosti ne bi bilo dopustno preverjati (svobodno opredeljevanje o narodni pripadnosti iz 61. člena Ustave) in realno ne bi kaj bistvenega moglo pomeniti z vidika ocene delovanj ali odločanj o ljudeh v raznih uradnih (zakonsko določenih) postopkih. Glede na navedeno se ocenjuje, da je zbiranje informacij o položaju pripadnikov romske skupnosti preko posameznih raziskav oziroma z že opisanimi metodami evalvacije ustrezno.

Str. 17, 1. in 2. odstavek: »MIZŠ nima zakonske podlage za zbiranje podatkov glede na etnično pripadnost. Razpolaga zgolj s podatki o številu vključenih otrok v romske oddelke v rednih vrtcih in o številu otrok, vključenih v krajše programe vrtcev. V predšolsko vzgojo v Sloveniji po ocenah MIZŠ ni vključenih približno 5 % vseh petletnih otrok (vir: SURS). MIZŠ ocenjuje, da v predšolsko vzgojo ni vključenih približno 35 % otrok Romov v JV Sloveniji, drugje je delež vključenih 60 % na ravni države.

MIZŠ je naročil nacionalno evalvacijsko študijo glede **analize potreb, pogojev in možnosti obveznega vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti, ki bo služila kot ena od podlag za morebitne spremembe na področju vključevanja otrok v predšolske programe.**«

Pripomba: Zakonska podlaga za spremljanje podatkov je osnova za izboljšanje stanja. Raziskave in njihovi rezultati so prepogosto odvisni od percepcije in interesov raziskovalcev, ki je neposredna povezana tudi z denarjem, ki se za raziskave namenja.

Odziv: MIZŠ se je že obrnil na Informacijskega pooblaščenca Republike Slovenije (IP) s prošnjo za posebno mnenje glede zbiranja podatkov o Romih. Stališče IP je, da tovrstnih evidenc ministrstvo ne more zbirati. MIZŠ se ne strinja s pripombo, da so rezultati raziskav odvisni od percepcije in (finančnih) interesov raziskovalcev in meni, da gre za pavšalno oceno, ki grobo posega v neodvisnost raziskovalnih institucij.

Str. 18, tabela, zadnji stolpec: Kazalniki učinka in spremljanje 1. točka: »Ocena deleža vključenih predšolskih otrok v vrtece.«

Pripomba: Eden izmed razlogov za ne obiskovanje oziroma za ne vpisovanje v vrtec je 72. člen Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1), ki določa 20 % višji otroški dodatek, za mlajše od 4. let. Za Romske otroke bi bil smiselno, da se ta dodatek ukine, dodatno pa se finančno stimulira tiste romske starše, ki otroka vpišejo.

Odziv: Pristojno ministrstvo (MDDSZ) je opozorilo, da so skladno z veljavno ustavno ureditvijo in relevantno zakonodajo pred zakonom vsi državljani in državljanke enaki. Skladno s tem tudi 72. člen Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1), ki določa 20 % višji otroški dodatek, za mlajše od 4. let velja za vse otroke oz. družine, ne glede na njihovo etnično, rasno ali versko pripadnost. Skladno z navedenim MDDSZ ocenjuje, da bi ukinitve predmetnega dodatka za romske otroke predstavljala eklatanten primer kršitve državne ustavne ureditve. V prizadevanjih za večjo vključenost romskih otrok v predšolsko vzgojo se v okviru socialnovarstvenih programov staršem predstavljajo prednosti in koristi vključevanja otrok v vrtčevske programe. Namen te določbe je, da se vsem staršem (ne samo staršem romskih otrok), ki otroka do štirih let ne vključijo v vrtec (zdravstveni razlogi, pomanjkanje prostora v

vrtcu v prvi starostni skupini itd.) zagotovi 20 % višji otroški dodatek, saj ne uveljavljajo subvencije vrtca za tega otroka, ki ni vključen v vrtec.

MIZŠ in MDDSZ sta se tudi sporazumela, da se enemu od staršev otroški dodatek za otroka izplačuje v naravi tri mesece, če Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport (IRSŠŠ) po uradni dolžnosti obvesti pristojni center za socialno delo o uvedbi prekrškovnega postopka zoper starše učenca, ki iz neopravičljivih razlogov ne obiskuje pouka ali drugih dejavnosti v okviru obveznega programa osnovne šole.

MIZŠ bo ob uveljavitvi spremembe Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih poslal osnovnim šolam usmeritve in navodila glede dolžnosti ravnatelja, da posreduje predlog za uvedbo prekrškovnega postopka IRSŠŠ, če vzgojno ukrepanje šole zaradi neupravičenega obiskovanja pouka ni bilo uspešno. Vsaka osnovna šola ima namreč na podlagi Zakona o osnovni šoli pravila šolskega reda, v katerih so med drugim določene kršitve in vzgojno ukrepanje šole v primeru kršitev. Če bi ostalo vzgojno ukrepanje brez učinka, bi bila šola dolžna posredovati predlog za uvedbo prekrškovnega postopka IRSŠŠ.

Prav tako se bo posamezni znesek otroškega dodatka znižal za 33 %, kadar otrok po zaključku osnovnošolskega izobraževanja ne nadaljuje z izobraževanjem v srednješolskih programih, s katerimi pridobi višjo raven izobrazbe ali pa višjo raven kvalifikacije po postopkih pridobivanja kvalifikacije, opredeljenih v zakonih, ki urejata poklicne kvalifikacije.

Str. 21, zadnji odstavek: »Program in prostori tega vrtca so primerljivi z rednimi oddelki vrtcev po Sloveniji. Posebnost tega vrtca je program integracije, ki poteka v sodelovanju z različnimi enotami vrtca pri Osnovni šoli Leskovec pri Krškem, v njihovih prostorih ali na prostem, z namenom spodbujanja večjega vključevanja otrok v redne oddelke.«

Pripomba: Koliko otrok je bilo dejansko vključenih v redne oddelke in kakšen je bil obisk?

Odziv: MIZŠ je že večkrat poudaril, da ne zbira podatkov na podlagi etnične pripadnosti, ker za to nima zakonske podlage.

Str. 26, tabela, zadnji stolpec: »Naročena je analiza učnega speha romskih otrok v OŠ, ki jo bo opravil INV. V začetku leta 2022 bodo znani rezultati analize in takrat bo možno oblikovati kazalnik z učinki spremljanja (predlagan je kazalnik: Odstotek romskih otrok, ki zaključijo osnovnošolsko izobraževanje).«

Pripomba: Kako pa bo Inštitut za narodnostna vprašanja analiziral, če se ne smejo zbirati podatki na osnovi etične pripadnosti?

Odziv: Gre za anonimizirane in agregirane podatke o romskih učencih, pridobljene s strani osnovnih šol, ki sodelujejo pri projektu Skupaj za znanje. Podatki se nanašajo na obdobje od šolskega leta 2016/2017 do vključno 2020/2021. To so ocene o:

- številu romskih/neromskih učencev po posameznih razredih (po spolu);
- številu romskih/neromskih učencev po posameznih razredih, ki ob koncu šolskega leta ne napredujejo v višji razred (po spolu);
- številu romskih/neromskih učencev z odločbami o posebnih potrebah po posameznih razredih (po spolu) – to se nanaša samo na šolsko leto 2020/2021;
- številu romskih/neromskih učencev, ki se šolajo na domu, po posameznih razredih (po spolu) – samo za šolsko leto 2020/2021;
- številu romskih učencev, ki so/bodo v tekočem letu predčasno zaključili z osnovnošolskim izobraževanjem;
- na katere srednje šole so se vpisali romski učenci zadnje triade.

Str. 27, 3. alineja: »nižji normativ za oblikovanje oddelka, v katerem so najmanj 3 romski učenci (redni normativ je 28 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 21 učencev);«

Pripomba: Smiselno povišati minimalni normativ, v kolikor obstaja več oddelkov z romskimi učenci. Prihaja namreč do prostorske stiske v večjih šolah, ker so romske učence razporedili v vse oddelke.

Odziv: Normativi so postavljeni tako glede na prostorske kapacitete kot tudi glede na zmožnost doseganja ciljev in standardov znanja iz učnih načrtov (torej obvladovanje skupine učencev). Vsaka sprememba normativov pri oblikovanju oddelkov zahteva spremembo Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole, ki pa mora biti strokovno utemeljena in strokovno podprta, da je lahko na novo implementirana. Z obstoječimi normativi pa je v skladu s prvim odstavkom 39. člena Pravilnika že zdaj možno povečanje števila vključenih učencev v oddelek še za dva učenca (torej z 21 na 23 učencev).

Str. 30, 4. odstavek, 3. alineja: »zmožnost in pripravljenost za še aktivnejši pristop k identifikaciji lastnih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica ter zaposlovanje.«

Pripomba: Manjka pa bistven razlog in to je razkorak med socialnimi transferi in minimalno plačo. Načelo, da naj bi minimalni dohodek sicer zadostoval za kritje najnujnejših minimalnih življenjskih stroškov, a naj hkrati ne bi destimuliral dela oziroma drugače, da prejemnik denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka ne more biti v ugodnejšem socialnem položaju od tistega, ki si sredstva za preživetje zagotavlja z delom ali na podlagi pravic iz dela, v RS ne spoštujemo in to ne velja samo za romsko skupnost.

Odziv: Novela Zakona o minimalni plači, ki jo je Državni zbor sprejel 13. decembra 2018, je določila nove zneske minimalne plače za leti 2019 in 2020, izločitev vseh dodatkov, delovne in poslovne uspešnosti v letu 2020 ter navezavo na minimalne življenjske stroške v letu 2021. Stališče MDDSZ v zvezi s sprejetimi spremembami je vseskozi bilo, da zasledujejo strokovne cilje z vidika izločitve vseh dodatkov in z navezavo na minimalne življenjske stroške vzpostavljajo smiselno razmerje med dohodki delovno aktivnih in delovno neaktivnih oseb. Dvig bruto minimalne plače je bil smiseln in potreben tudi zaradi dviga osnovnega minimalnega dohodka posameznikov v letu 2019 z vidika ohranjanja razmerij oz. stimulacije za delo in zmanjševanja pasti neaktivnosti. Na sposobnost absorpcije sprememb na področju minimalne plače so kazali tako makroekonomski podatki (skupen učinek v letu 2020 je bil ocenjen na 1,77 % mase plač) kot podatki na nivoju posameznih dejavnosti (v trgovinski dejavnosti je bil učinek v letu 2020 ocenjen na 0,58 % mase plač). Skladno z navedenimi prizadevanji novela zakona predvideva tristopenjsko uveljavitev sprememb, in sicer: novo višino minimalne plače v letih 2019 in 2020; izločitev dodatkov, delovne in poslovne uspešnosti v letu 2020 ter uveljavitev formule, ki znesek minimalne plače določa v razponu med 120 % in 140 % minimalnih življenjskih stroškov v letu 2021.

Sistem socialnih transferjev predstavlja zelo kompleksno področje, saj višina (socialnih) transferjev vpliva na pripravljenost za delo in povečuje tveganje pasti neaktivnosti oziroma vpliva na razmerje med minimalnim dohodkom na eni strani ter povprečno in še zlasti minimalno plačo na drugi strani. MDDSZ zato, ob upoštevanju tveganja pasti neaktivnosti, vseskozi proučuje učinke veljavne zakonodaje in išče ukrepe, ki bi integrirano in celovito obravnavali posameznika oziroma družino potrebne pomoči. Z januarjem se je tako v skladu z novelo Zakona o minimalni plači iz decembra 2018 uveljavila nova formula za izračun minimalne plače. Ta mora biti za 20 odstotkov višja od minimalnih življenjskih stroškov. Z letom 2020 so bili iz minimalne plače izločeni tudi vsi dodatki. Ministrstvo ugotavlja tudi, da past neaktivnosti nastopi takrat, ko je sprememba v razpoložljivem dohodku majhna in obratno, ko so učinki davčnega sistema in sistema socialnih transferjev veliki. Nastanek tveganja pasti neaktivnosti tako ni odvisna samo od višine socialnih transferjev, ampak tudi od davkov, ki pomembno vplivajo na razpoložljiv dohodek ob prehodu iz neaktivnosti v zaposlitev. V primerjavi z drugimi državami OECD je davčna obremenitev v Sloveniji relativno visoka, zato bi hkrati ukrepi tudi v okviru davčne politike, zmanjšali tveganje pasti neaktivnosti in bi celovit pristop zagotovil najbolj ranljivim skupinam prebivalstva sredstva za osnovno preživetje.

Ministrstvo še ugotavlja, da je treba izzive dolgotrajne revščine in socialne izključenosti začeti reševati bolj aktivno in inovativno predvsem z upoštevanjem »socialno naložbenega pristopa«. V pripravi je tudi novela Zakona o socialnovarstvenih prejemkih, s katero se med drugim predlaga tudi vzpostavitev ciljanih spodbud za delo. Namen je hitrejša aktivacija upravičencev do denarne socialne pomoči in zagotavljanje višje socialne varnosti posameznikov oziroma celovita obravnava posameznika z namenom, da se mu v primeru stiske in socialne ogroženosti pomaga preživeti in ga hkrati usposobiti tako, da je čim prej sposoben ponovno prevzeti svojo »primarno obveznost«, tj. zagotavljati dostojno preživetje sebe in svojih družinskih članov.

Navkljub kontinuiranim prizadevanjem in ukrepom ministrstva (predstavljenim v zgornjih odstavkih), namenjenih temu, da bi na eni strani osebam, ki pomoč potrebujejo, pomagali pri preživetju in hkrati spodbujali njihovo aktivnost pri reševanju (lastnih oz. družinskih) socialnoekonomskih stisk, se na MDDSZ zavedajo, da je razkorak med višino plače in višino socialnih prejemkov v nekaterih primerih nestimulativen za zaposlovanje na nekaterih delovnih mestih. Pri tem je treba poudariti, da višino plače določa vsak delodajalec posebej, seveda ob upoštevanju minimalne plače. Ministrstvo ostaja aktivno v prizadevanjih in pri oblikovanju ter uveljavljanju ukrepov, ki bi dodatno zmanjšali pogostnost tega pojava.

Str. 34, 1. odstavek: »Na območjih, kjer biva večje število Romov, so na CSD-jih od leta 2004 dalje, upoštevaje kadrovske načrte ter možnosti, zaposluje dodatne strokovne delavce², ki se specializirano ukvarjajo s celotno obravnavo socialnih problematik, s katerimi se srečujejo tam živeči pripadniki romske skupnosti. Specializirana in celotna obravnava romske populacije in romskih tematik pomeni terensko delo s posamezniki in romskimi družinami v njihovem okolju in obsega široko paleto aktivnosti, ki segajo od podpore pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, neposrednega dela z otroki pri vzgoji, nudenja pomoči otrokom in mladostnikom pri delu za šolo, pomoči družini pri gospodinjstvu ter učenju različnih veščin, potrebnih za vsakdanje življenje, opolnomočenje in uspešnejšo integracijo v širšo skupnost.«

Pripomba: Manjka naloga vezana na smotrno, učinkovito in namensko porabo denarne socialne pomoči ter predvsem otroškega dodatka. Manjkajo tudi aktivnosti, vezane na detektiranje zlorabe pravic otrok, postopki odvzema...

Odziv: Centri za socialno delo v okviru svojih pristojnosti in delovnih nalog redno spremljajo situacijo v vseh socialno ranljivejših družinah ter s terenskim delom strokovnih delavcev pomagajo naslavljati izzive, s katerimi se slednje srečujejo. V primeru zaznave dejstev ali situacij, ki kažejo na sum zanemarjanja, nasilja, zlorabe, ali drugih kršitev pravic oz. svoboščin otrok ali drugih družinskih članov, pristojni na CSD-jih sprožijo predpisane postopke. CSD-ji že izvajajo naloge opolnomočanja in usposabljanja pripadnic in pripadnikov ranljivih skupin za smotrno in namensko rabo denarne pomoči. Aktivnosti za krepitev finančne pismenosti Romov izvajajo tudi večnamenski romski centri ter programi socialne aktivacije. V postopku priprave je tudi novela zakona o socialnovarstvenih prejemkih, s katero MDDSZ med drugim naslavlja tudi problem ekonomičnega upravljanja in razporejanja denarne socialne pomoči ter njene namenske porabe.

Str. 40, tabela, 5. Stolpec: »Sredstva iz proračuna RS (v okviru finančnega načrta MDDSZ).«

Pripomba: Za vse ukrepe NPUR bi bila nujna finančna opredelitev minulih ukrepov, da bo vsakomur, ki bere dokument jasno, koliko denarja se je namenilo za posamezni ukrep in predvsem, koliko se ga bo namenilo v prihodnosti. Tako bi se odločevalci lahko lažje odločili o smiselnosti posameznega ukrepa.

Odziv: O zagotovljenih in porabljenih finančnih sredstvih so pristojni državni organi redno poročali vladi skozi pripravo letnih poročil vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji. V vsakoletno poročilo vlade so bile vključene tudi informacije o sredstvih, ki so jih za potrebe in

namene, povezane s pripadniki romske skupnosti, namenjale občine. Vsa poročila so dostopna na spletni strani urada: [Romska skupnost](#).

V prihodnjem obdobju bodo nosilci ukrepov iz programa svoje ukrepe vključili v strateške in programske dokumente ter dejavnosti na svojem področju oziroma bodo pripravili svoje podrobne področne programe skladno s 6. členom ZRomS-1 in zanje zagotovili finančna sredstva. Enako velja tudi za spremljevalne aktivnosti, kot so aktivnosti, povezane s spremljanjem uresničevanja programa. Resorna ministrstva bodo hkrati poskušala v svoje politike vključiti glavne cilje programa. Pri nekaterih ukrepih in aktivnostih višine predvidenih potrebnih sredstev ni mogoče natančno opredeliti, vsekakor pa se bodo ta črpala iz različnih virov, od državnega proračuna do evropskih sredstev, ter se bodo usklajevala v okviru priprave državnega proračuna in podlag za črpanje sredstev evropske kohezijske politike.

Str. 48, zadnji odstavek: »Na podlagi ustavne ureditve in veljavne zakonodaje je za področje urejanja prostora in prostorsko načrtovanje na lokalni ravni in s tem tudi za urejanje romskih naselij pristojna občina. Pristojni državni organi občinam, ki imajo romska naselja, na različne načine nudijo usmeritve, strokovno pomoč in tudi sofinanciranje pri urejanju teh naselij.«

Pripomba: Za to trditev ni pravne podlage.

Odziv: MOP pojasnjuje, da vključevanje naselij, kjer večinsko živijo Romi, v poselitveni sistem Slovenije in preprečitev nadaljnje izoliranosti, segregacije in getoizacije teh naselij poteka v okviru priprave občinskih prostorskih načrtov (OPN) ter njihovih sprememb in dopolnitev. V skladu z veljavno prostorsko zakonodajo (Zakon o urejanju prostora – ZureP-2) so ti postopki v izključni pristojnosti občin, ki pod enakimi pogoji obravnavajo opredelitev in morebitne širitve vseh naselij na svojem območju. Sredstva za pripravo strokovnih podlag, vodenje postopka, vključevanje javnosti, pridobivanje mnenj sodelujočih nosilcev urejanja prostora (NUP), pripravo končnega elaborata ter njegov sprejem in objavo financirajo občine iz svojega proračuna. MOP sodeluje zgolj kot eden izmed NPU-ov na področjih iz svojih pristojnosti in v okviru redne dejavnosti.

2. ZVEZA ZA RAZVOJ ROMSKE MANJŠINE PREPOROD

Podani dodatni predlogi:

Področje 1: PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Financiranje (kadrovskih) štipendij za nadarjene romske študente

Zveza Preporod predlaga financiranje kadrovskih štipendij za nadarjene romske študente ali dijake, ki bi se vključili v delovanje v različne organizacije, ki se tako ali drugače ukvarjajo z razvojem romske skupnosti. Zveza navaja, da se ji zdi pomembno, da Romi s potencialom ostanejo na področju razvoja romske skupnosti, saj bodo le tako lahko dolgoročno prispevali k razvoju. Še posebej romske organizacije so tiste, ki nimajo finančnih sredstev, s katerimi bi lahko vključila posameznike v njihovo delo. Z ukrepom bi se ta problematika odpravila.

Odziv: MDDSZ ocenjuje, da so možnosti za pridobitev štipendije dovolj splošne in vsem ciljnim skupinam omogočajo dostopnost do sistema štipendiranja. Romi tako lahko pridobijo katerokoli štipendijo, skladno z zakonom, če izpolnjujejo zakonsko določene pogoje za pridobitev posamezne vrste štipendije, kar velja tudi za pridobitev kadrovske štipendije. Sicer se na javni razpis za dodelitev sofinanciranja kadrovske štipendije prijavljajo delodajalci, ki štipendirajo dijake in študente, ki se izobražujejo za poklice, ki jih v svoji dejavnosti potrebujejo in jih po končanem izobraževanju v svojih podjetjih zaposlijo.

Področje 2: ZAPOSLOVANJE

Subvencije za ustanovitev socialnih podjetij in registracije samostojnega podjetnika

Zveza Preporod pojasnjuje, da bi ukrep predvidel dodatne subvencije ob ustanovitvi socialnega podjetja v romskem naselju, ki bodo namenjene za vzpostavitev proizvodnje in drugih pogojev vstop socialnega podjetja na trg. Drugi del ukrepa se nanaša na dodatne subvencije, lahko v obliki oprostitve vseh prispevkov za obdobje 2 let, ki bi posamezniku omogočila lasten zagon dejavnosti.

Odziv: NPUR 2021–2030 v sklopu pristojnosti MGRT predvideva naložbe na podlagi 14. člena Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, in sicer pod podrejenim ciljem št. 5.2.2.1: Pospešitev ureditve romskih naselij, ki so še vedno komunalno neurejena ali slabo urejena, ter spodbujati prostorsko integracijo teh naselij v slovenski naselbinski sistem. Skladano s programom si bo tako MGRT v okviru pristojnosti in proračunskih zmožnosti, prizadeval pomagati občinam pri sofinanciranju izgradnje osnovne infrastrukture namenjene Romom.

Ukrepe v sklopu cilja, namenjenega spodbujanju vključevanja socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva na trg dela MGRT, ni predvidel, saj je za to področje pristojen resor Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki izvaja ukrepe APZ.

Predlog Zveze za razvoj romske manjšine Preporod sicer vključuje dvostopenjski ukrep, imenovan »Subvencioniranje ustanovitve socialnih podjetij in registracije samostojnega podjetnika«. V prvi fazi ukrep predvideva (dodatne) subvencije ob ustanovitvi socialnega podjetja v romskem naselju, ki bodo namenjene vzpostavitvi proizvodnje in drugih pogojev za vstop socialnega podjetja na trg. V drugi fazi pa ukrep predvideva (dodatne) subvencije, npr. v obliki oprostitve vseh prispevkov za obdobje 2 let, ki bi posamezniku omogočila lasten zagon dejavnosti.

MGRT izvaja ukrepe na področju spodbujanja socialne ekonomije in socialnega podjetništva na horizontalnem nivoju, torej s svojimi ukrepi spodbuja vse aktivnosti na tem področju ne glede na kraj izvajanja. Ne glede na to skladno s cilji endogene politike MGRT v obdobju 2021–2024 načrtuje posebne spodbude za socialna podjetja na obmejnih problemskih območjih. Med 20 občinami, kjer Romi bivajo tradicionalno, je 13 takih, ki sodijo na ta območja, in sicer Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Kočevje, Kuzma, Lendava, Metlika, Puconci, Rogaševci, Semič, Šentjernej, Tišina. Tako bodo socialna podjetja na teh območjih lahko kandidirala za sredstva, ki bodo namenjena izključno problemskim območjem.

Romi so sicer opredeljeni med ciljnim skupinami, ki jih opredeljuje Zakon o socialnem podjetništvu kot najbolj ranljive ciljne skupine na trgu dela, in so tako lahko vključeni v aktivnosti socialnega podjetništva, za katere socialno podjetje v primeru spodbud za omenjene ciljne skupine prejme tudi (ne)povratna sredstva, če posamezen ukrep, npr. javni razpis tako predvideva. MGRT ni pristojen za politike socialnega vključevanja Romov na trg dela preko ukrepov zaposlovanja ali oblikovanje davčnih olajšav za posebne cilje skupine. Skladno s povedanim, MGRT predlog zveze Preporod pozdravlja, vendar ga ne more upoštevati, saj razvoj sektorja načrtuje horizontalno.

Področje 8: PODROČJE BOJA PROTI ANTICIGANIZMU IN DISKRIMINACIJI

Dopolnitev ukrepa Sofinanciranje radijskih in televizijskih programov za romsko skupnost

Zveza Preporod predlaga dodatno sofinanciranje spletnih programov, ki lahko dosežejo bistveno večji doseg v današnjem času, kot pa radijski in televizijski programi.

Odziv: Podlaga za sofinanciranje medijev, ki ustvarjajo vsebine, namenjene pripadnicam in pripadnikom romske skupnosti, sta poleg Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07) predvsem področna zakona, Zakon o medijih (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08 – ZPOmK-1, 77/10 – ZSFCJA, 90/10 – odl. US, 87/11 – ZAvMS, 47/12, 47/15 – ZZSDT, 22/16, 39/16, 45/19 – odl. US, 67/19 – odl. US in 82/21) in Zakon o Radioteleviziji Slovenije (Uradni list RS, št. 96/05, 109/05 – ZDavP-1B,

105/06 – odl. US, 26/09 – ZIPRS0809-B in 9/14). Javni razpis za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti, in ga objavlja Svet romske skupnosti Republike Slovenije, je usklajen z Zakonom o medijih. Zaradi zagotavljanja čim večje kakovosti vsebin in programov se bo preko sofinanciranja Sveta romske skupnosti Republike Slovenije podpiralo radijske programe, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti. Priprava radijskih in televizijskih oddaj se sofinancira tudi preko Radiotelevizija Slovenija. Spletne vsebine je možno prijaviti v okviru vsakoletnega javnega razpisa Ministrstva za kulturo na področju medijev ter tudi javnega razpisa na področju romske skupnosti, kjer so vsakič objavljeni tudi natančni pogoji, ki jih morajo prijavitelji izpolnjevati. Predlog ni sprejemljiv oziroma so zanj že zagotovljene možnosti.

Področje 9: KREPITEV IZVAJANJA UKREPOV NA LOKALNI RAVNI **Opolnomočenje in profesionalizacija romskih svetnikov**

Zveza Preporod pojasnjuje, da bi predlagani ukrep predvidel zaposlitev romskih svetnikov po posameznih regijah, kjer bi se združili v delovne skupine z namenom skupnega delovanja, pripravljavanja predlogov, sodelovanja z deležniki ter skupno izobraževanje za razvoj romske skupnosti. Izkušnje namreč kažejo, da svetniki, ki so zaposleni bolje in učinkoviteje opravljajo svoje naloge, posledično so razmere v naseljih boljše. Zveza Preporod meni, da bi romski svetniku, v kolikor bi bili zaposleni, bili dolžni opravljati svoje naloge učinkoviteje in bolje na dnevni ravni. Predlagajo pilotni projekt v eni izmed regij.

Odziv: Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE) v 34. a členu določa, da člani občinskega sveta svojo funkcijo opravljajo nepoklicno in imajo pravico do plačila za opravljanje te funkcije. Članu občinskega sveta pripada sejnina za udeležbo na seji občinskega sveta ali seji delovnega telesa občinskega sveta. Letni znesek sejinin, vključno s sejinami za seje delovnih teles občinskega sveta, ki se izplača posameznemu članu občinskega sveta, ne sme presegati 7,5 % plače župana. Pri tem se ne upošteva dodatek za delovno dobo. Občinski svet s svojim aktom določi merila za izplačilo sejinin za člane občinskih svetov, člane delovnih teles občinskega sveta in člane drugih občinskih organov. Romski svetnik je član občinskega sveta in je podvržen enakim zakonskim kriterijem kot ostali člani občinskega sveta. Upoštevati je treba tudi določbo 37.b člena ZLS, ki določa nezdržljivost funkcije člana občinskega sveta med drugim tudi z delom v občinski upravi, kot tudi z delom v državni upravi na delovnih mestih, na katerih javni uslužbenci izvršujejo pooblastila v zvezi z nadzorstvom nad zakonitostjo oziroma nad primernostjo in strokovnostjo dela organov občine. Pri vseh romskih svetnikih, ki so že zaposleni, se zaposlitev ne veže na opravljanje funkcije člana občinskega sveta in poleg plače prejmejo tudi sejnino za udeležbo na sejah sveta. Predlog je z vidika slovenske pravne ureditve nesprejemljiv, saj Zakon o lokalni samoupravi določa, da občinski funkcionarji svojo funkcijo opravljajo nepoklicno, izjemi sta le župan in podžupan.

3. MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Mestna občina Novo mesto **predlaga, da se točka 5.2 v osnutku dokumenta deli na dve samostojni točki, pri tem je druga usmerjena v reševanje stanovanjske problematike.**

Predlog se glasi:

V osnutku nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2021–2030 naj se točka 5.2 »Cilji in ukrepi na področju urejanja romskih naselij in dostopa do stanovanj« deli na dve samostojni točki, in sicer:

1. Prostorsko urejanje in komunalno opremljanje romskih naselij (vsebinsko naj povzame vsebine Strateškega cilja 5.2.1 in 5.2.2).
2. Povečanje deleža primernih stanovanj v romskih naseljih (vsebinsko naj se poleg vsebine Strateškega cilja 5.2.3. razširi še na povezana področja, pomembna za povečanje, deleža primernih stanovanj). V smeri »scenarija postopne strukturne

prilagoditve in vzpostavljanja legalnosti« je za povečanje deleža treba pripraviti programsko–akcijski dogovor med vlado in občinami, ki bo omogočil izboljšanje stanja s povečanjem deleža primernih stanovanj v romskih naseljih. Tak dogovor mora imeti neposredno podlago v nacionalnem programu ukrepov za Rome do leta 2030, obsega pa naj:

- a. »nacionalni ukrep« učinkovitega statističnega spremljanja doseganja ciljev in uspešnosti izvajanja ukrepov za povečanje deleža primernih stanovanj / nosilec: MOP;
- b. »nacionalni ukrep« »legalizacije« neprimernih stanovanj v romskih naseljih / nosilec: MOP;
- c. »nacionalni ukrep« reševanja akutnih stanovanjskih problemov / bivalne enote / nosilec SSRS;
- d. »nacionalni ukrep« novih javnih najemnih stanovanj v romskih naseljih/ nosilec SSRS.

Občina k predlogu dodaja tudi obrazložitev. Celoten predlog občine je priloga tega pregleda.

Odziv:

Stanovanjski sklad RS (SSRS) v zvezi s predlogom MO Novo mesto meni, da osnutek NPUR 2021–2030 predstavlja napredek na področju prizadevanj za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji in je odraz večletnih skupnih prizadevanj, kjer tvorno sodeluje tudi SSRS. SSRS nadalje ocenjuje, da so predlagane opredelitve ciljev ukrepov, kot so zapisane v osnutku NPUR 2021–2030, bolj vsebinsko in glede predvidenega načina izvedbe ustrezne in bolj premišljene, kot je možno razbrati iz predlogov MO Novo mesto. Predlagane rešitve v osnutku NPUR 2021–2030 so po mnenju SSRS bolj izdelane in so predvsem izvedljive, saj izhajajo iz preteklih izkušenj in pristojnosti ter realnih možnosti pristojnih subjektov. SSRS meni, da sta ukrepa za uresničevanje cilja 5.2.3.1 ustrezno oblikovana in izvedljiva, zato ne podpira predloga MO Novo mesto. Ne glede na to pa si bosta tako MOP kot tudi SSRS prizadevala za namensko dodelitev oziroma pridobitev finančnih sredstev, ki bi jih SSRS namenil za izvedbo programa za zagotavljanje sofinanciranja izgradnje javnih najemnih stanovanjskih enot (neprofitnih stanovanj in bivalnih enot) iz proračuna RS in virov EU v povezavi z reševanjem bivanjskega vprašanja Romov.

4. DOPIS VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC REPUBLIKE SLOVENIJE

Varuh človekovih pravic v svojem dopisu v zvezi z osnutkom NPUR 2021–2030 ni podal konkretnih pripomb oziroma predlogov, saj je poudaril, da po 6. členu ZRomS-1 ni organ, ki bi z vlado sodeloval pri sprejemanju programov oziroma ukrepov za usklajeno uresničevanje posebnih pravic pripadnikov romske skupnosti, kar je glede na položaj Varuha v državnem ustroju oziroma glede na njegove pristojnosti in pooblastila po Zakonu o varuhu človekovih pravic tudi razumljivo. Varuh je poudaril, da v svojih letnih poročilih redno daje priporočila, vezana na uresničevanje pravic pripadnikov romske skupnosti, in ponovno navedel vsa priporočila, iz Letnega poročila Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2019.

Dodatno je Varuh izpostavil še vprašanje merljivosti uspešnosti uresničevanja ukrepov in problematiziral dejstvo, da Slovenija ne zbira podatkov na podlagi narodne oziroma etnične pripadnosti.

5. DRUŠTVO PROJEKT ČLOVEK IN DRUŠTVO ROMANO VESELI

Društvo »Projekt človek« in Društvo Romano Veseli podajata dva dodatna predloga k osnutku NPUR 2021–2030, in sicer:

PREDLOG 1: Dodati med podlage in temeljna izhodišča NPUR (tč. 3.1):

- **Resolucija o nacionalnem programu Slovenije na področju drog za obdobje 2014-2020;**
- **Strategija EU na področju drog za obdobje 2021–2025 2021/C 102 I/01, ki med prednostne naloge uvršča:**

I. ZMANJŠANJE PONUDBE DROG: KREPITEV VARNOSTI

Tč. 1.3 Pomembno se je zavedati posledic kaznivih dejanj, povezanih z drogo, zlasti za skupnosti, in preprečiti nevarnosti takih kaznivih dejanj, kot sta nasilje in ustrahovanje, pa tudi korupcijo in pranje denarja ter z njima povezane negativne učinke na zakonito gospodarstvo. Prav tako je treba preprečevati, da bi organizirane kriminalne združbe zlorabliale ranljive skupine, vključno z otroki in mladimi ter tistimi, ki imajo težave z drogami, in sicer z več disciplinarnim pristopom k vzročnim dejavnikom, ki privedejo do njihove vpletenosti v trge prepovedanih drog. Preprečevanje in zatiranje teh nevarnosti ter spodbujanje trajnostnega razvoja so veliki izzivi, ki zahtevajo usklajeno delovanje na ravni EU in na številnih področjih.

II. ZMANJŠEVANJE POVPRASEVANJA PO DROGAH: STORITVE NA PODROČJU PREVENTIVE, ZDRAVLJENJA IN NEGE

Na področju zmanjševanja povpraševanja po drogah je cilj strategije prispevati k zdravemu in varnemu razvoju otrok in mladih ter k zmanjšanju uporabe prepovedanih drog. Njen namen je tudi zvišati starost, pri kateri mladi začnejo uporabljati droge, preprečiti in zmanjšati problematično uporabo drog, zdraviti odvisnost od drog, zagotavljati okrevanje in ponovno vključevanje v družbo z integriranim in večdisciplinarnim pristopom na podlagi dokazov ter s spodbujanjem in ohranjanjem usklajenosti med zdravstvenimi, socialnimi in pravosodnimi politikami.

Tč. 6.6. Zavedati bi se bilo treba očitne raznolikosti med ljudmi, ki uporabljajo droge, in sprejeti ukrepe za zagotavljanje storitev, s katerimi je mogoče to raznolikost obravnavati in pri katerih se upoštevajo potrebe različnih skupin v zvezi s problematično uporabo drog. Specifične skupine ljudi, ki uporabljajo droge in imajo motnje zaradi te uporabe, s potencialno bolj zapletenimi ali posebnimi potrebami po oskrbi, vključujejo otroke in mlade, starejše osebe z dolgotrajno uporabo drog in odvisnostjo od njih, osebe s pridruženimi duševnimi težavami, osebe LGBTI+, osebe, ki uporabljajo več drog, osebe, ki uporabljajo droge in so tudi starši, invalide, etnične manjšine, migrante, begunce, prosilce za azil, osebe, ki nudijo spolne usluge in prostitucijo ter brezdomce. Za učinkovito ukvarjanje s temi skupinami so potrebni tudi modeli oskrbe, s katerimi se priznava potreba po partnerstvih na področju različnih storitev med izvajalci storitev zdravstvenega in socialnega varstva ter mladinskih storitev in skupinami pacientov/oskrbovalcev.

PREDLOG 2: Dopolnitev 3.2.3 Strateškega cilja s podrejenim ciljem 3.2.3.4:

PODREJENI CILJ	UKREP	Nosilec ukrepa	Rok za izvedbo	Finančni vir in predvidena sredstva	Kazalniki učinka in spremljanje

CILJ 3.2.3.4 Ozaveščanje in zmanjševanje škode zaradi psihoaktivnih substanc (PAS), alkohola in drugih oblik zasvojenosti oz. rizičnih vedenj ter socialna rehabilitacija med mladimi Romi v romskih naseljih	Izvedba preventivnih ukrepov osveščanja in neposrednega delovanja na terenu za zmanjšanje zlorabe prepovedanih substanc in alkohola med mladimi Romi in zagotavljanje pomoči pri iskanju izhoda iz zasvojenosti	MDDSZ, MZ, MNZ, CSD, Centri za krepitev zdravja, NVO in druge organizacije, ki delujejo na področju zmanjševanja škode in socialne rehabilitacij pri uporabnikih psihoaktivnih substanc in alkohola, romska društva in organizacije.	Od 2021 do 2030	V okviru rednih nalog in delno v okviru projekta Nacionalne platforme za Rome. MDDSZ, MZ, MNZ	Redni sestanki delovne skupine. Ocene pristojnih institucij in organizacij.
--	---	--	-----------------	---	--

Obrazložitev: NVO, ki delujejo v romskih naseljih, zaznavamo v zadnjih letih trend povečanja preprodaje prepovedanih drog in porast mlajših Romov (od 11 let starosti) s težavami s PAS. Podobne ugotovitve predstavlja v osnutku NPUR tudi MNZ oz. Policija. Aktiven pristop s konkretnimi ukrepi za reševanje težav s PAS pri mladih Romih in osveščanje romske skupnosti predstavlja prednostni cilj, ki bo imel neposredne učinke na druge specifične cilje programskih področij na področju vzgoje in izobraževanja, na področju socialnega varstva, socialnega vključevanja, zaščite otrok in mladih, na področju zdravstvenega varstva, na področju izboljšanja sobivanja v romskih naseljih in njihovi okolici in na področju vključevanja v družbeni in kulturno življenje romske skupnosti.

Odziv: MZ ocenjuje, da predlog ne zajema dodatnih zdravstvenih vsebin, ki bi bile prezrte znotraj že predvidenih ukrepov ministrstva. MDDSZ s pomočjo sredstev iz Evropskega socialnega sklada sofinancira delovanje večnamenskih romskih centrov ter večgeneracijskih centrov. Oboji v okviru svojih delovnih nalog oz. načrtov za pripadnike in pripadnice romske skupnosti zagotavljajo izvajanje delavnic, namenjenih ozaveščanju in zmanjševanju škode zaradi psihoaktivnih substanc (PAS), alkohola in drugih oblik zasvojenosti oz. rizičnih vedenj. Ministrstvo tudi od leta 1993 redno in letno sofinancira programe s področja socialnega, družinskega in invalidskega varstva, med katerimi posebno sekcijo predstavljajo »programi socialne rehabilitacije zasvojenih«. Skladno s predstavljenim MDDSZ na področjih dela iz svoje pristojnosti ocenjuje, da ni potrebe po oblikovanju dodatnih ukrepov, saj se tovrstni ukrepi (tako kurativni kot preventivni), namenjeni ozaveščanju ter neposrednemu delu na terenu za zmanjšanje zlorabe prepovedanih substanc in alkohola, med mladimi Romi kot tudi programi zagotavljanja pomoči pri iskanju izhoda iz zasvojenosti, že izvajajo.

6. OBČINA LENDA VA

Občina Lendava je podala pozitivno mnenje k osnutku programa in je sporočila, da se ji ta zdi dobro zastavljen, da vsebuje celostne problemske sklope in dolgoročne ukrepe ter da so z načrtovano izvedbo programa preko oblikovanja celostnega pristopa predvideni koraki v pravo smer pri reševanju romske problematike.

7. AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENIJE

Amnesty International Slovenije v svojem odzivu na osnutek dokumenta podaja naslednje ključne pripombe, in sicer meni, da:

»osnutek besedila ni strateški dokument, saj ni merljiv (nima niti točno določenih ciljev niti niso v ničemer merljivi), nima posebnih finančnih konstrukcij (pač pa se navezuje na proračunske oziroma finančne rezervacije drugih organov, ki pa se lahko vedno neodvisno od NPUR spremenijo), ni časovno določen (ukrepi se izvajajo v nedoločenem času, pač do 2030) in na koncu, kar je bistveno, ne določa nobene odgovornosti za (ne)doseganje ciljev (ki pa tako ali tako, kot smo že omenili, sploh niso določeni). Zaradi tega je NPUR zgolj zbir tekočih ukrepov na enem mestu.

Ob tem številni izzivi sploh niso vključeni v dokument, kot na primer: jasna odsotnost dela v predšolski vzgoji v naseljih (projekt Skupaj za znanje se torej očitno ne nadaljuje, sredstva, predvidena v NPUR v višini 37.540,37 evra, pa so smešno nizka glede na potrebe), ukrepi reproduktivnih pravic, štipendije in nastanitve romskih dijakov v srednji šoli in na fakultetah, kakršni koli ukrepi zaposlovanja izven neučinkovite aktivne politike zaposlovanja (javna dela), resno naslavljanje mladoletnih porok in nosečnosti, izobraževanje in podpora romskih voditeljev, razseljevanje nelegalnih naselij oziroma domov in drugi.«

Amnesty International Slovenije opozarja na potrebe in vsebino, ki bi jo po njihovem mnenju morala sprejeti država za začetek naslavljanja položaja romske skupnosti, ki so jo predstavili že leta 2015 in je dostopna na naslednji povezavi: <https://www.amnesty.si/romska-strategija>.

Odziv: Osnutek NPUR 2021–2030 vsebuje cilje in časovno ter finančno komponento, ki so glede na državno in upravno razdelitev pristojnosti ter pripravo in izvajanje državnega proračuna realno možni. Koordinator priprave tega dokumenta je urad, ki je zgolj vladna služba in je odvisen od vložka pristojnih ministrstev in drugih organov, pri čemer je vir financiranja ukrepov praviloma na posameznih ministrstvih.

Po oceni MIZŠ so ukrepi natančno strukturirani. Kar pa zadeva projekt Skupaj za znanje, je MIZŠ zaprosil za prerazporeditev pravic znotraj kohezijskih sredstev na način, da bi projekt lahko podaljšali, dokler še ni možnosti črpanja sredstev iz nove finančne perspektive evropskih strukturnih skladov. Sredstva v višini 37.540 evrov se nanašajo samo na delček ukrepov za Rome, in sicer na plačevanje višjih stroškov za oddelke vrtcev, ki imajo vpisane otroke Rome. Gre za sredstva iz proračuna MIZŠ.

MDDSZ je ocenil, da na ministrstvu pojavu prisilnih porok, »porok« med in z mladoletnimi osebami ter mladostniških materinstev posvečajo veliko pozornosti in aktivnosti. Tako je ministrstvo aktivno sodelovalo (s pridobivanjem informacij s terena in pripravo prispevkov) pri pripravi posebnega priročnika o prepoznavanju in ukrepanju v primerih prezgodnjih in prisilnih porok. S priročnikom je bilo strokovnim delavcem, ki se na terenu srečujejo s tovrstnimi socialnimi pojavi, dano uporabno orodje za učinkovitejše naslavljanje obeh problematik. Pri neposrednem delu s ciljno skupino, so se navedene tematike naslavljalje na delavnicah, ki jih za Rome izvajajo s strani ministrstva sofinancirani večnamenski romski centri. Delavnice so usmerjene k detabuizaciji in odkritemu ter odprtemu pogovoru o vseh negativnih psihosocialnih in zdravstvenih posledicah omenjenih pojavov za njihove »žrtve«. Ob tem CSD-ji skupaj z ostalimi pristojnimi institucijami (npr. policijo) aktivno delajo na preprečevanju primerov bega mladoletnih (navadno deklet) v škodljiva družbena okolja (kamor sodijo mladoletne »poroke«). Skladno s svojimi zakonskimi pristojnostmi in pooblastili izvajajo tudi odvzeme mladoletnih iz takih okolij in njihovo namestitve v krizne centre (skladno z Družinskim zakonikom).

Glede štipendij na MDDSZ ocenjujejo, da so možnosti za pridobitev štipendije dovolj splošne in vsem ciljnim skupinam omogočajo dostopnost do sistema štipendiranja. Romi tako lahko

pridobijo katerokoli štipendijo, skladno z zakonom, če izpolnjujejo zakonsko določene pogoje za pridobitev posamezne vrste štipendije.

V zvezi z ukrepi APZ pa MDDSZ poudarja, da so Romi v veljavni ureditvi obravnavani ugodnejše in kot prednostna ciljna skupina pri večini ukrepov na trgu dela. Prednostno se vključujejo tako v programe javnih del kot tudi v ostale programe APZ. Poleg tega imajo pri vključitvi v javna dela še dodatne ugodnosti, ki pa jih večina ostalih brezposelnih oseb nima. V programe javnih del so Romi lahko vključeni do dve leti, medtem ko so ostale ciljne skupine, razen invalidov in starejših od 58 let, v javna dela lahko vključene za obdobje enega leta. Nadalje je vključevanje v javna dela za romsko populacijo s strani ministrstva sofinancirano v višini 95 %, vključevanje ostalih ciljnih skupin dolgotrajno brezposelnih oseb pa je sofinancirano v razponu od 50 % do 80 %. Ta ugodnost delodajalce stimulira k večjemu vključevanju Romov, saj je s strani države financiran skorajda celoten dohodek vključene osebe. Nadalje se v okviru javnih del posebej za romsko populacijo izvajata dva programa javnih del, ki sta bila oblikovana posebej glede na njihove potrebe. Ta programa sta »Pomoč pri urejanju romskih naselij« (pomoč pri urejanju in vzdrževanju naselij, pri izobraževanju glede pravilnega načina zbiranja odpadkov, zbiranju deževnice ipd.) in »Pomoč Romom pri socializaciji« (pomoč pri učenju v šoli, organizacija pristočasnih aktivnosti v naseljih, pomoč pri odpravljanju jezikovnih ovir, pri vzpostavljanju dialoga, pri spremljanju do uradnih institucij, pri integraciji v lokalno okolje ipd.). Skrb in angažiranje za čim uspešnejše vključevanje na trg dela je na prvem mestu odgovornost vsakega posameznika, deloma pa tudi stimulativnega okolja, v katerem se izobrazba šteje za vrednoto, ki posamezniku omogoča uspešnejše iskanje zaposlitve. Na MDDSZ menijo, da je tistim Romom, ki imajo odgovoren odnos do načrtovanja izobraževalne in poklicne kariere, na voljo širok nabor programov, v katere se lahko prednostno vključujejo.

Policija pojasnjuje, da je neodvisna evalvacija NPUR 2017–2021, ki jo je izvedel Mirovni inštitut, pokazala, da so ukrepi MNZ/Policije potrebni in velja z njimi nadaljevati. Iz tega razloga in tudi povratnih informacij deležnikov ter uporabnikov, je Policija ukrepe opredelila tudi v novem NPUR 2021–2030 (naslanjala se je tudi na ugotovitve v Sedmem in Osmem poročilu Vlade RS o položaju romske skupnosti v RS, na ugotovitve usmerjenih razprav projekta Nacionalne platforme za Rome SIFOROMA itd.).

MKGP v zvezi s predlaganim ukrepom LEADER ugotavlja, da se nobena pripomba ne nanaša neposredno na ta ukrep, splošnih pripomb v smislu potreb po definiranju bolj ciljno usmerjenih jasnih ukrepov z jasnimi cilji, pa v okviru ukrepa LEADER ministrstvo ne more upoštevati zaradi »pristopa od spodaj navzgor«. Glede na pripombe in predloge Amnesty International Slovenije MKGP meni, da je treba, če želimo omogočiti legalizacijo vseh romskih naselij, zagotoviti zakonsko podlago za posebno obravnavo romskih naselij v sistemu občinskega prostorskega načrtovanja (ZUreP-3). MKGP pa predlaga dopolnitev osnutka NPUR 2021–2030, saj MKGP namerava pristopiti k pripravi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, s katerim naj bi se predlagala dopolnitev 16.b člena na način, da bi se omogočilo brezplačen prenos lastninske pravice zemljišč, katerim je bila za namen legalizacije romskih naselij predhodno spremenjena namenska raba, v stavbno zemljišče. Predvideno je, da bo zakon sprejet v drugi polovici leta 2022 oziroma prvi polovici leta 2023. Koliko zemljišč (ha) v lasti države, s katerimi upravlja SKZG, bo brezplačno prenesenih na občine po sprejemu zakona, je odvisno od aktivnosti občin.

8. ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Zagovornik načela enakosti je k osnutku dokumenta **pripravil priporočilo vsem nosilcem načrtovanih ukrepov**. V priporočilu je zaprosil urad, da vse pripravljavce oziroma nosilce ukrepov seznanj s tem priporočilom in na to priporočilo pričakuje tudi pisni odziv.

Priporočilo se glasi:

Zagovornik načela enakosti vsem pripravljavcem NPUR 2021-2030 priporoča, naj se dokument nadgradi, da:

1. **bo iz dokumenta razvidno, da so ukrepi namenjeni vsem pripadnikom romske skupnosti, ki živijo v Sloveniji, vključno s Sinti;**
2. **bo ta v skladu z usmeritvami iz »Strateškega okvira EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov«, da:**
 - **se bodo cilji ukrepov v okviru vseh področnih politik prednostno in horizontalno nanašali na preprečevanje, zaznavanje in varstvo pred diskriminacijo ter odpravljanje diskriminacije in anticiganizma;**
 - **bodo ukrepi vsebovali opredeljene načine vključevanja in sodelovanja z romsko skupnostjo ter organizacijami civilne družbe, ki se ukvarjajo s položajem in pravicami pripadnikov romske skupnosti, v vseh fazah oblikovanja in izvajanja politik;**
 - **bodo ukrepi odražali potrebe različnih skupin pripadnikov romske skupnosti glede na dodatna tveganja presečne diskriminacije zaradi starosti, spola, kraja bivanja, premoženjskega stanja in drugih osebnih okoliščin;**
 - **bodo ukrepi ovrednoteni glede učinkovitosti doseganja posameznih ciljev tako, da bo mogoče spremljati dejanski napredek izvajanja ukrepov in jih po potrebi prilagajati;**
3. **bodo dodani ukrepi za izboljšanje spoštovanja pravic, splošnega življenjskega standarda in vključenosti pripadnikov romske skupnosti v družbo v primerjavi s celotnim prebivalstvom, kot so jih opredelili zlasti:**
 - **mednarodni nadzorni mehanizmi za človekove pravice in mednarodne organizacije;**
 - **Svet romske skupnosti RS, Varuh človekovih pravic in Zagovornik načela enakosti;**
 - **evalvacija NPUR 2017–2021 in druge nacionalne raziskave, analize in študije in**
 - **udeleženci posvetov v okviru projekta »Nacionalna platforma za Romek«;**
4. **bodo dodani ukrepi, katerih cilj bo odprava posledic epidemije covid-19 v romski populaciji.**

Odziv:

Urad je Zagovorniku pisni odziv na njegova priporočila poslal v dopisu št. 00701-1/2021-UN/133 z dne 29. 7. 2021.

K točki 1:

Že v samem osnutku NPUR 2021–2030 je navedeno, da je izhajajoč iz ustavnopravne ureditve položaja in pravic pripadnikov romske skupnosti ter njihove vključenosti v različne strateške in programske dokumente na posameznih družbenih področjih razvidno, da so pripadniki romske skupnosti v Sloveniji obravnavani:

- na eni strani kot pripadniki manjšine, ki je tradicionalno, zgodovinsko prisotna na določenih območjih, zato jim kot takim pripadajo posebne pravice z namenom omogočanja ohranjanja in razvijanja kulture, jezika in etničnih posebnosti ter omogočanja sodelovanja pri oblikovanju in sprejemanju odločitev ter v teh procesih tako na lokalni kot državni ravni;
- na drugi strani pa kot prebivalci, ki so v večini okolij, kjer v Sloveniji prebivajo, in še posebej tam, kjer živijo strnjeno in ločeno od ostalega prebivalstva, socialno izključeni oziroma se kaže njihova dejanska neenakost in neenakost njihove udeležbe v življenju družbe. Razlogi za slednje so številni in kompleksni.

Tako so ukrepi v osnutku NPUR 2021–2030, ki se nanašajo na kulturne in jezikovne pravice ter na podporo in spodbujanje aktivnosti in razvoja romske civilne družbe, namenjeni vsem pripadnikom romske skupnosti, vključno s Sinti, medtem ko so ukrepi, ki naslavlajo socialno izključenost, izhajajoč iz slabega socialnoekonomskega položaja pripadnikov romske skupnosti

in njihove (največkrat tudi) fizične ločenosti od ostalega prebivalstva, namenjeni predvsem pripadnikom romske skupnosti, ki živijo v t.i. romskih naseljih v JV delu Slovenije in v Prekmurju. Po informacijah urada so družine Sintov, ki živijo predvsem na Gorenjskem, maloštevilne in dobro integrirane v družbo ter se ne soočajo z večjimi težavami izključenosti, ki bi jih prinašal njihov morebitni slabši socialnoekonomski položaj ali celo slabši položaj zaradi etnične pripadnosti. Če bi se potrebe pojavile tudi v tem okolju, so tako zakonske kot tudi programske možnosti dovolj široke, da bi s sodelovanjem vseh pristojnih organov in pripadnikov Sintov oziroma njihovih organizacij takšne potrebe lahko naslovili.

Dodatno k navedenemu je **Ministrstvo za kulturo** posebej pojasnilo, da so ukrepi na področjih, ki jih pokriva ministrstvo, namenjeni vsem pripadnikom romske skupnosti, tudi Sintom. Je pa ministrstvo pred leti imelo posebej razgovor s predstavniki Sintov, kjer jih je seznanilo z možnostmi financiranja v okviru razpisa za romsko skupnost, vendar so predstavniki Sintov takrat izrazili mnenje, da financiranja kulturnih dejavnosti sploh ne potrebujejo.

Tudi **Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo** je poudarilo, da v okviru svojih pristojnosti oziroma pri izvajanju ukrepov, ki se navezujejo na Rome, ne izključuje nobenih pripadnikov romskih skupnosti, vključno s Sinti. Prav tako so oziroma bodo ukrepi ministrstva v največji meri usmerjeni v izboljšanje spoštovanja pravic, splošnega življenjskega standarda in vključenosti pripadnikov romske skupnosti v družbo v primerjavi s celotnim prebivalstvom.

S strani **Ministrstva za notranje zadeve oziroma Policije** so pojasnili, da je bila obrazložitev ukrepov, vključno z njihovim namenom in cilji, konkretno opredeljena že v odgovoru Zagovorniku načela enakosti z dne 30. 4. 2021. Tako se že pri izvajanju ukrepov v NPUR 2017–2021 (usposabljanja policistov in javnih uslužbencev) upoštevajo vsebine, ki se nanašajo tudi na Sinte. Ista vsebina ukrepov je opredeljena tudi v novem NPUR 2021–2030. Pri usposabljanjih, ki jih izvaja Policija, so tako vključene vsebine in specifične celotne romske skupnosti, ki živi v Republiki Sloveniji in ne samo tistih predstavnikov romske skupnosti v 25 občinah, ki imajo evidentirana romska naselja. Pri izvajanju ukrepa »Izvajanje policijskega dela v skupnosti« pa se podatki o opravljenih preventivnih aktivnostih nanašajo na celotno romsko skupnost, ki živi v Republiki Sloveniji. Ob tem na MNZ/Policiji poudarjajo, da bodo v prihajajočem NPUR 2021–2030 še bolj okrepiли sodelovanje in ostale aktivnosti Policije s pripadniki Sintov, ki živijo v Republiki Sloveniji.

K točki 2:

Kar se tiče usmeritev, ki jih prinaša *Strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov*³, je treba poudariti, da je Svet EU marca 2021 sprejel *Priporočilo Sveta EU z dne 12. marec 2021 o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov*⁴. Priporočilo priznava, da bi morale države članice izbrati vsaka svoje metode za spremljanje, vključno z ustreznimi metodami zbiranja podatkov, ob upoštevanju dejstva, da je zbiranje podatkov, povezano z etnično pripadnostjo, občutljiva zadeva, in v nekaterih državah članicah sploh ni možno.

Priporočilo tudi poudarja, da v celoti spoštuje načelo subsidiarnosti in primarno odgovornost držav članic na tem področju ter ne posega v načela nacionalnega procesnega prava in pravne tradicije držav članic. Poudarja, da bi bilo treba uporabljati sicer skupen, vendar diferenciran pristop ob ustreznem upoštevanju nacionalnih okoliščin, kot so število in delež Romov v celotnem prebivalstvu, splošni gospodarski okvir, posebne značilnosti ciljnih skupin prebivalstva znotraj vsake države članice in možnost oblikovanja politik, usmerjenih v določeno etnično skupino. Priporočilo zato priporoča, da se nacionalni pristopi in relevantni ukrepi za spodbujanje vključevanja, enakosti in udeležbe Romov prilagodijo in izberejo v skladu s specifičnimi okoliščinami in potrebami na terenu, tudi z dejstvom, da je treba prikrajšane skupine, kot so Romi, obravnavati v širšem kontekstu. **Točno temu je sledil tudi celoten proces priprave osnutka NPUR 2021–2030, zato ocenjujemo, da glede na situacijo in položaj pripadnikov**

³ COM(2020) 620 final. Dostopno prek: [Strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov](#) (16. 7. 2021).

⁴ 2021/C 93/01. Dostopno prek: [Priporočilo Sveta z dne 12. marec 2021 o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov](#) (16. 7. 2021).

romske skupnosti v Sloveniji, osnutek NPUR 2021–2030 sledi tako *Strateškemu okviru EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov kot tudi priporočilu Sveta EU z 12. marca 2021.*

Nadalje ocenjujemo, da so načrtovani ukrepi v veliki meri skladni s priporočili Zagovornika, in tako menijo tudi vsa pristojna ministrstva, ki so pripravljavci in nosilci ukrepov.

V zvezi s tem je **Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti** (MDDSZ) posebej pojasnilo, da so cilji programov in ukrepov oziroma aktivnosti, ki jih izvaja oziroma sofinancira MDDSZ na področju naslavljanja socialnih in ekonomskih izzivov, s katerimi se soočajo pripadniki romske skupnosti, že v osnovi oblikovani kot pozitivno-diskriminacijski. Ker se na ministrstvu zavedajo, da posameznikov socialnoekonomski položaj v glavnem ni povezan zgolj z njegovo etnično pripadnostjo, marveč nanj vpliva cela vrsta dejavnikov (znanje uradnega jezika, stopnja izobrazbe, socialna stratifikacija v kulturi ipd.), so politike in ukrepi, s katerimi si ministrstvo prizadeva nasloviti socialnoekonomske izzive socialno ogroženih Romov v Sloveniji, oblikovani na način, da hkrati in skupaj naslavlja celotno vrsto dejavnikov, ki vplivajo na socialnoekonomski položaj ranljive osebe. Pri pripravi ukrepov ministrstvo vodi kontinuiran dialog tako z državnimi organi kot nevladnimi organizacijami, ki na terenu delajo z Romi ter predstavniki romske skupnosti. Na zavedanje in naslavljanje izziva presečne diskriminacije kažejo programi socialne aktivacije MDDSZ, ki so zasnovani tako, da poleg tega, da spodbujajo vključevanje vseh pripadnikov ranljivih skupin, posebno pozornost – v obliki posebnega, potrebam ciljne podskupine oblikovanega programa – namenjajo prav romskim ženskam (kot zaradi svojega kulturno-socialnega položaja in družinske vloge, eni najbolj ranljivih podskupin znotraj romske skupnosti). Kazalniki ukrepov s področja delovnih pristojnosti MDDSZ so kvantificirani in jih je zato tudi mogoče spremljati.

Ministrstvo za kulturo pa je poudarilo, da vsi ukrepi ministrstva upoštevajo kulturne potrebe pripadnikov romske skupnosti in zagotavljajo pogoje za njihovo participacijo pri ukrepih, ki so jim namenjeni (to je tudi zapisano v osnutku NPUR 2021–2030). Še posebej pa ukrepi spodbujajo izvajanje projektov, ki vključujejo otroke, ženske in starejše ali pa so namenjeni tem ciljnim skupinam.

V zvezi s priporočilom Zagovornika, ki se nanaša na preprečevanje, zaznavanje in varstvo pred diskriminacijo ter odpravljanje diskriminacije in anticiganizma, na uradu pojasnujemo, da bodo ukrepi, ki se načrtujejo v prihodnjem obdobju, horizontalno in delno tudi specifično naslavljali to problematiko oziroma prispevali k njenemu odpravljanju predvsem pa k ozaveščanju vseh deležnikov o teh negativnih pojavih v družbi.

Na uradu tudi ocenjujemo, da predvideni ukrepi že vsebujejo opredeljene načine vključevanja in sodelovanja z romsko skupnostjo ter organizacijami civilne družbe, ki se ukvarjajo s položajem in pravicami pripadnikov romske skupnosti, v vseh fazah oblikovanja in izvajanja politik. Še več, v Sloveniji je aktivna udeležba romske skupnosti zagotovljena sistemsko tako na nacionalni kot tudi lokalni ravni, sistemsko in na letni ravni pa se zagotavljajo finančna sredstva krovni organizaciji romske skupnosti, ki je ustanovljena na podlagi zakona in obravnava vprašanja, ki se nanašajo na interese, položaj in pravice romske skupnosti; daje predloge in pobude pristojnim organom; spodbuja dejavnosti za ohranjanje romskega jezika in kulture; spodbuja in organizira kulturne, informativne, založniške in druge dejavnosti, pomembne za razvoj romske skupnosti; razvija in ohranja stike z romskimi organizacijami v drugih državah in podpira ter spodbuja aktivnosti organizacij romske civilne družbe, ki jih te izvajajo v okoljih, kjer Romi živijo. Ocenjujemo, da načrtovani ukrepi odražajo potrebe različnih skupin pripadnikov romske skupnosti, in sicer ti sledijo izraženim in ugotovljenim potrebam, ki so bile načrtno pridobljene v začetni fazi priprave NPUR 2021–2030, in sicer skozi številne večdeležniške dogodke, ki so potekali skozi projekt Nacionalna platforma za Rome v okoljih, kjer Romi živijo, in na katere so bili vedno vabljeni tudi predstavniki romske skupnosti, včasih pa celo prebivalci iz konkretnega naselja.

Seveda pa vse izražene potrebe in nekateri predlogi niso mogli rezultirati v načrtovanih ukrepih, čemur botruje več objektivnih razlogov, kot so npr. spoštovanje zakonske ureditve in že veljavnih programov in ukrepov, kamor se lahko vključujejo tudi Romi, ter nepotrebnost dodatnih ukrepov, če je učinkovitost možno doseči z okrepljenim izvajanjem obstoječih aktivnosti oziroma z ozaveščanjem o obstoječih možnostih, ki so na voljo tudi pripadnikom romske skupnosti: smiselnost predlogov glede na razpoložljivo višino sredstev znotraj vsakega področja/resorja, še posebej glede na vse ostale potrebe različnih ranljivih skupin prebivalstva, kompleksnost izzivov v lokalnih okoljih itd.

Vsi vsebinski predlogi, ki jih je podala romska skupnost, so bili proučeni in v največji možni meri upoštevani. Urad je dne 14. 6. 2021 v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome posebej izvedel tudi posvetovanje s predstavniki romske skupnosti glede osnutka NPUR 2021–2030, in sicer s predstavniki Sveta romske skupnosti Republike Slovenije in predstavniki romskih svetnikov. Na tem dogodku so predstavniki romske skupnosti ocenili, da osnutek dokumenta odraža aktualno stanje in predvideva ukrepe, ki lahko dolgoročno izboljšajo položaj pripadnikov romske skupnosti v Sloveniji na vseh področjih. Ugotovljeno je bilo, da je osnutek NPUR 2021–2030 usklajen in sprejemljiv za vse vključene deležnike ter da zadovoljivo odraža intenziven proces večdeležniškega sodelovalnega pristopa z aktivnim vključevanjem romske skupnosti. Pripombe in predlogi, ki so jih udeleženci na dogodku izpostavili, so bili v razpravi s strani predstavnikov vseh pristojnih ministrstev in urada ovrednoteni in pojasnjeni z vidika potrebnosti in utemeljenosti glede na že obstoječe zakonske in programske možnosti, ki so na voljo (tudi) pripadnikom romske skupnosti. S prisotnostjo in aktivno udeležbo predstavnikov vseh pristojnih ministrstev in urada na dogodku je bila že na licu mesta razrešena večina vprašanj.

Kar se tiče spremljanja izvajanja ukrepov, njihovega učinka in napredka, je treba poudariti, da sistematično zbiranje podatkov na podlagi narodne/etnične pripadnosti ni možno niti s strani pripadnikov romske skupnosti ni podprto. Spremljanje napredka pa je možno na različne načine, in sicer ker je Slovenija majhna država z majhno romsko skupnostjo, so bolj primerne kvalitativne metode spremljanja (npr. preko strokovnih raziskav v okviru vsebinskih področij in pristojnih ministrstev, upoštevajoč ustavne določbe in določbe zakona, ki ureja področje varstva osebnih podatkov), spremljanje napredka pa je možno tudi v okviru posameznih javnih razpisov in njihove evalvacije ter evalvacije v okviru posameznih programov in projektov.

O uresničevanju novega NPUR 2021–2030 se bo predvidoma poročalo preko letnih poročil vlade, kot je bilo to že do sedaj, in skozi delo vladnega delovnega telesa, ki je ustanovljeno na podlagi ZRomS-1 in odloka vlade ter združuje tako predstavnike pristojnih državnih organov, predstavnike občin in predstavnike romske skupnosti. Uresničevanje ukrepov se bo spremljalo tudi v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome, ki ga izvaja urad. Skozi projekt Nacionalna platforma za Rome, ki je namenjen predvsem krepitvi dialoga vseh najrazličnejših deležnikov, ki so vpeti v celovito naslavljanje izzivov, povezanih s pripadniki romske skupnosti, za njihovo polno vključenost v slovensko družbo, je zagotovljen prostor za sodelovanje in povezovanje vseh nosilcev in izvajalcev ukrepov, s čimer se zagotavlja tudi primeren prostor in forum za spremljanje njihovega izvajanja. Na pristojnih ministrstvih je predvideno, da bodo (ponovno) imenovani koordinatorji na ravni državnih sekretarjev in kontaktne osebe za koordinacijo znotraj ministrstva in za komunikacijo ter vez z uradom, v novem obdobju pa se bo pozvalo tudi občine, da določijo koordinatorja, ki bo vez med ukrepi občine in ukrepi iz vladnega programa oziroma bo stik z uradom. K imenovanju koordinatorja se bo ponovno pozvalo tudi Svet romske skupnosti RS (za aktivnosti sveta).

Stanje na tem področju bo ocenjeno skozi pisne ocene stanja oziroma evalvacije, in sicer je že v osnutku NPUR 2021–2030 predvideno, da bodo pripravljene naslednje ocene stanja:

- prva leta 2023, in sicer na vseh vsebinskih področjih in v okviru vsakega od ciljev;
- druga ocena stanja na polovici programa (najkasneje do konca leta 2026 – ocenjen bo napredek in podana presoja, ali je treba kaj spremeniti in prilagoditi);
- končna ocena stanja najkasneje do konca leta 2030 (to bo tudi evalvacija celotnega programa in njegove uspešnosti, na podlagi česar bo vlada sprejela odločitev in usmeritve za obdobje po 2030).

K točki 3:

V zvezi s priporočili, ki jih v okviru različnih mednarodnih mehanizmov prejema Republika Slovenija, je **Ministrstvo za kulturo** posebej poudarilo, da ukrepi ministrstva spodbujajo vključenost pripadnikov romske skupnosti v družbo, predvsem v kulturno življenje, ter spodbujajo njihovo socialno integracijo. Financiranje kulturnih projektov se ne razlikuje glede na avtohtonost.

Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) je v zvezi z urejanjem prostorske problematike romskih naselij sporočilo, da vključevanje naselij, kjer večinsko živijo Romi, v poselitveni sistem Slovenije in preprečitev njihove nadaljnje izoliranosti, segregacije in getoizacije poteka v okviru priprave občinskih prostorskih načrtov (OPN) ter njihovih sprememb in dopolnitev. V skladu z veljavno prostorsko zakonodajo (Zakon o urejanju prostora – ZUreP-2) so ti postopki v izključni pristojnosti občin, ki pod enakimi pogoji obravnavajo opredelitev in morebitne širitve vseh naselij na svojem območju. Sredstva za pripravo strokovnih podlag, vodenje postopka, vključevanje javnosti, pridobivanje mnenj sodelujočih nosilcev urejanja prostora (NUP), pripravo končnega elaborata ter njegov sprejem in objavo financirajo občine iz svojega proračuna. MOP v tem procesu sodeluje predvsem kot eden izmed NUP-ov na področjih iz svojih pristojnosti in v okviru redne dejavnosti. V zvezi s prostorsko in gradbeno zakonodajo si MOP prizadeva, da bi bila ta lažje dostopna, v smislu, da se postopki izdaje gradbenih dovoljenj, še pred tem pa postopki legalizacije, poenostavijo. V tej smeri gresta oba zakona, ki sta v fazi prve obravnave v Državnem zboru (Gradbeni zakon in Zakon o urejanju prostora). Z novim Gradbenim zakonom bo omogočena še nekoliko lažja legalizacija nedovoljenih gradenj, z namenom odprave neustavnosti v poseg v pravico do spoštovanja doma, ki jo je ugotovila odločba Ustavnega sodišča U-I-64/14 in s ciljem uresničitve te odločbe pa bo novi zakon vseboval tudi določbe, po katerih bo pred odstranitvijo nelegalnega objekta, ki posamezniku predstavlja dom, omogočeno, da pristojno sodišče presodi sorazmernost posega v pravico do spoštovanja doma. Šele če bo sodišče ugotovilo, da ne gre za dom, bo lahko pristojni inšpektor opravil izvršbo (odstranitev nelegalnega objekta), v nasprotnem primeru pa bo za pet let odložil izvršitev inšpekcijskega ukrepa (odstranitev objekta).

Dodatno k temu si na stanovanjskem področju **Stanovanjski sklad RS v sodelovanju z uradom** prizadeva za čim večjo informiranost predvsem občin, pa tudi predstavnikov romske skupnosti, o obstoječih možnostih sofinanciranja in zagotavljanja stanovanj (tudi) za potrebe pripadnikov romske skupnosti. Še posebej skozi aktivnosti v okviru projekta Nacionalna platforme za Rome, ki so usmerjene v lokalna okolja in podporo občinam pri oblikovanju celovitih pristopov za vključevanje Romov, tako ministrstvo kot tudi Stanovanjski sklad RS zelo aktivno sodelujeta in svetujeta ter informirata občine in predstavnike romske skupnosti o možnostih, ki so na voljo v konkretnem primeru in stanju v posamezni občini.

K temu je treba še dodati, da bo konkretne korake naredilo tudi **Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)**, ki namerava pristopiti k pripravi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, s katerim se bo predlagala dopolnitev 16.b člena na način, da bi se omogočilo brezplačen prenos lastninske pravice zemljišč, katerim je bila za namen legalizacije romskih naselij predhodno spremenjena namenska raba, v stavbno zemljišče. Predvideno je, da bo zakon sprejet v drugi polovici leta 2022 oziroma prvi polovici leta 2023. Koliko zemljišč (ha) v lasti države, s katerimi upravlja SKZG, bo brezplačno prenesenih na občine po sprejemu zakona, pa je odvisno od aktivnosti občin. Urad bo v sodelovanju z MKGP ob različnih priložnostih, še posebej pa skozi aktivnosti v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome, občine o tem informiral in jih glede na konkretno situacijo v posamezni občini k temu (po potrebi) tudi spodbujal.

V zvezi z različnimi priporočili, ki jih glede pripadnikov romske skupnosti prejema Republika Slovenija ali pa so naslovljena na posamezne državne organe, je treba še pojasniti, da je vsebina teh priporočil vedno skrbno proučena in da jih pristojni resorji poskusijo v največji možni meri upoštevati oziroma se nanje vselej poskušajo ustrezno odzvati s tehtnimi in strokovnimi pojasnili o napredku ali pa z razlogi, zakaj neko priporočilo glede na slovensko situacijo ni izvedljivo. Tudi v tem primeru se navadno poroča o tistih aktivnostih, ki pa so vendarle bile

izvedene in lahko pripomorejo k izboljšanju stanja ter prispevajo tudi v smeri uresničevanja priporočila.

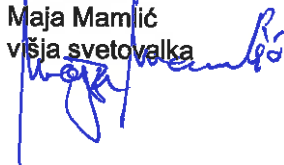
K točki 4:

V osnutku NPUR 2021–2030 so večinoma zajeti ukrepi, ki se ciljno usmerjajo prav na pripadnike romske skupnosti in na potrebe, ki v zvezi s pripadniki romske skupnosti izhajajo iz razmer na terenu. V okviru teh ukrepov so že zagotovljeni vsi potrebni nastavki, da se lahko skozi njih naslovi tudi specifične izzive, ki jih je prinesla epidemija Covid-19. Na tem mestu je treba poudariti, da so od začetka epidemije in nato vseskozi tako civilna zaščita, občine, kjer strnjeno živijo pripadniki romske skupnosti, kot tudi šole in različni izvajalci programov in projektov na terenu skrbeli tudi za morebitne specifične potrebe pripadnikov romske skupnosti.

V zvezi z aktualnimi aktivnostmi, povezanimi z epidemijo Covid-19, pa je **Ministrstvo za zdravje** uradu sporočilo, da je v skrbi za ranljive skupine skozi aktualno veljavne ukrepe okrepilo prizadevanja in aktivnosti, da bi preprečili jesenski val Covid-19 in morebitne nepotrebne žrtve. Ministrstvo si namreč tudi preko mobilnih enot prizadeva storiti vse, da je cepljenje dostopno povsod in vsakomur. Preko projektov za Rome, ki sicer potekajo v okviru ministrstva, se je odzvalo Romsko društvo Romani union, ki ima status humanitarne organizacije, in se je v sodelovanju z zdravstvenimi domovi dogovorilo za skupne aktivnosti v zvezi s promocijo in izvedbo cepljenja v okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti. Prva takšna aktivnost je potekala na Pušči v Murski Soboti dne 20. 7. 2021, naslednji dan (21. 7. 2021) v naselju Žabjak–Brezje pri Novem mestu, dne 29. 7. 2021 pa se bodo aktivnosti izvedle tudi v naselju Smrekec v občini Grosuplje. Kasneje so predvidene še lokacije: Vejar (Trebnje), Vanča vas – Borejci (Tišina), v Mariboru itd.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport pa je v zvezi z ukrepi, ki se nanašajo na odpravo posledic epidemije Covid-19 glede pripadnikov romske skupnosti, poudarilo, da je Zagovorniku že posebej pojasnilo ukrepe, povezane z izobraževanjem na daljavo zaradi epidemije Covid-19.

Pripravila:
Maja Mamič
višja svetovalka

mag. Stanko BALUH
DIREKTOR

